

Č. 10.247.

Zaměstnanci veřejní: * Otázka »vlastního provinění manželky« ve smyslu § 27 lit. c) zák. č. 35/1908 z. z. čes. ve znění zák. č. 443/19 o úpravě služebních poměrů obecních úředníků může býti řešena toliko výrokem soudu, nikoliv samostatně úřadem správním.

(Nález ze dne 3. ledna 1933 č. 20.775/32.)

V ě c: Městská obec L. proti zemskému úřadu v Praze o vdovský plat.

V ý r o k: S t í ž n o s t s e z a m í t á p r o b e z d ů v o d n o s t.

D ů v o d y: Usnesením obecní správní komise v L. z 8. prosince 1927 (výměr z 9. prosince 1927) byla zamítnuta žádost Augusty H., vdovy po městském tajemníku Janu H., který zemřel dne 8. října 1921, o přiznání vdovského platu, poněvadž žadatelka byla od svého manžela soudně rozvedena od stolu a lože, nežila s ním déle než 27 let a obdržela od něho odbytné 4.000 Kč.

Odvolání Augusty H. osk v Duchcově výměrem ze 7. července 1928 vyhověla, usnesení obecní správní komise zrušila pro nezákonnost a vyslovila, že obec je povinna odvolatelce platiti vdovský plat ode dne úmrtí jejího manžela. Rozhodnutí to odůvodněno předpisem § 27 zák. o obec. úřednících, podle něhož přísluší vdově po obecním úředníku plat vdovský, když vdova v době úmrtí obecního úředníka nebyla z vlastního provinění soudně rozvedena. Toho u odvolatelky nebylo, jak plyne z usnesení krajského soudu v České Lípě ze 17. května 1921. Okolnost, že odvolatelka se svým manželem již dlouho nežila ve společné domácnosti a že obdržela od něho odbytné, je pro nárok na vdovský plat nerozhodnou.

Z tohoto rozhodnutí podala městská obec L., dnešní st-lka, odvolání.

Zemský úřad v Praze nař. výnosem odvolání zamítl jako bezdůvodné s poukazem na důvody rozhodnutí osk, k nimž se zřetelem k námitkám odvolání dodal, že nárok na vdovský plat má podle zák. č. 35 z r. 1908 z. z. ve znění zák. č. 443/19 výlučně vdova po obecním úředníku, tedy manželka, jejíž manželský svazek byl po právu zrušen úmrtím manžela. V daném případě nelze spatřovati zrušení svazku toho v rozvodu od stolu a lože, povoleném na základě dohody obou manželů krajským soudem v České Lípě. Rovněž nejde tu, jak z tohoto soudního povolení ze 17. května 1921 je zřejmo, o soudní rozvod z viny manželčiny, nýbrž jde o rozvod dobrovolný. Promlčení nároku vdovy na vdovský plat nelze pak uznati, ježto cit. zákon obsahuje naprosto závazné předpisy, které nemůže obecní zastupitelstvo svým usnesením měniti, a které o promlčení nároku takového nic nestanoví. Nelze též uznati na ztrátu nároku toho proto, že jmenovaná s manželem svým nesdílela společné domácnosti, ježto zákon předpisů o ztrátě takové neobsahuje.

O stížnosti podané na toto rozhodnutí uvážil nss toto:

Předpoklady nároku vdovy po obecním úředníku na vdovský plat jsou stanoveny v § 27 zák. o služebních poměrech obecních úředníků z 29. května 1908 č. 35 z. z. čes. ve znění zák. z 23. července 1919 č. 443 Sb. Z tohoto zákonného předpisu vychází také stížnost. V cit. paragrafu stanoví se mezi jiným v bodu c), že plat vdovský přísluší vdově po obecním úředníku, nebyla-li v čase, když úředník zemřel, z vlastního provinění soudně rozvedena.

Stížnost zastává názor, že tímto předpisem neklade se požadavek, aby manželčino provinění na rozvodu manželství obecního úředníka bylo soudním výrokem konstatováno, nýbrž že, nestalo-li se tak, může úřad, který rozhoduje o nároku vdovy na vdovský plat, nárok ten odepřít, zjistí-li sám, že manželství obecního úředníka bylo rozvedeno z viny manželčiny. Oporu pro tento svůj názor vidí stížnost jednak ve znění předpisu § 27 cit. zák., jednak v úvaze, že by strany se rozvádějící měly snahu vyhnouti se soudnímu zjištění viny na rozvodu, sledující tím ten účel, aby manžel-úředník sice byl po dobu svého života zbaven alimentární povinnosti vůči své manželce, ale aby tato při tom neztratila vůči obci nároku na vdovský plat.

Tomuto názoru stížnosti nemohl nss přisvědčiti.

Stížnost vykládajíc pasus použitý v § 27 cit. zák. »z vlastního provinění soudně rozvedena«, argumentuje, že již z postavení slova »soudně« až za slova »z vlastního provinění« lze usuzovati na to, že k odepření nároku na vdovský plat podle zákona stačí předpoklad soudního rozvodu manželství, že však netřeba též soudního zjištění, že rozvod manželství se stal z provinění tehdejší manželky úředníkovy, která uplatňuje nárok na vdovský plat. Zjištění viny na rozvodu může prý se státi i úřadem správním u příležitosti rozhodování o nároku na vdovský plat.

Nss neshledal, že by z pouhého postavení slova »soudně« v citované větě zákona až za slovy »z vlastního provinění« přesvědčivě plynul závěr, který z toho stížnost činí. Naopak nelze při výkladu cit. místa zákona na pořadí slov klásti zvláštní váhu. Obrat »z vlastního provinění soudně rozvedena« ve svém celku je totiž vymezením určité právní situace, která vyplývá z právní úpravy institutu rozvodu manželství od stolu a lože. Podle § 93 o. z. o. není manželům dovoleno manželské společenství . . . svémocně zrušiti, ať tvrdí neplatnost jeho, či chtějí předsevzítí rozluky nebo jenom rozvod od stolu a lože. V §§ 103—110 o. z. o. je pak upravena otázka dobrovolného a nedobrovolného rozvodu od stolu a lože a určeno, že toho lze dosíci toliko výrokem soudu. Z toho jde především, že platný právní řád spojuje právní účinky toliko s rozvodem provedeným soudem, a že jedině tomuto orgánu přísluší, aby zrušil trvání manželského společenství k návrhu manželů. Toto zrušení manželského společenství může nastati buď na základě souhlasu stran k jeho vydání směřujícího a projeveného za šetření předepsaných forem usnesením soudu (§§ 103—106) anebo na základě žaloby jedné z nich rozsudkem soudu. V obou případech jde tedy o projevy soudcovského imperia a tudíž akty, jimiž se nový právní stav teprve zakládá. Ve dvor. dekretu z 23. srpna 1819 č. 1595 Sb. zák. soud.,

kterým bylo mimo jiné též upraveno řízení o nedobrovolném rozvodu manželství od stolu a lože, se pak v § 12 stanoví, že rozhodnutí o povolení rozvodu manželství musí zároveň obsahovati výrok, zda jeden nebo druhý z manželů nebo oba jsou vinni na rozvodu nebo žádný z obou.

Za tohoto stavu práva nemůže ovšem míti žádného zvláštního významu obrát »soudně rozvedena« v § 27 zák. o obec. úřednících, resp. okolnost, že slovo »soudně« bylo položeno až za slovo »z vlastního provinění«. Vždyť jiný rozvod než soudní není podle toho, co předesláno, právnímu řádu našeho státu znám. Nemá proto stížnost pravdu, chce-li ze slovního uspořádání uvedené věty dovoditi, že zákon nepožaduje, aby vina manželky byla soudem zjištěna, nýbrž že stačí, je-li manželství soudně rozvedeno, a že zjištění této okolnosti (viny manželky) náleží úřadu správnímu, rozhodujícímu o nároku vdovy na vdovský plat. Naopak předpis § 27 zák. o obec. úřednících vychází z předpokladu, že úřad rozhodující o nároku na vdovský plat výrok o zavinění manželky na rozvodu nalezne již v soudním rozhodnutí o rozvodu manželství a proto také zákon o obecních úřednících stanoví v § 28, že k žádosti o vdovský plat má vdova, jejíž manželství bylo rozvedeno, připojiti soudní rozsudek nebo usnesení o rozvodu. Z toho, co doličeno, vysvítá, že vdova po obecním úředníku, jehož manželství bylo soudně rozvedeno, nemá nárok na vdovský plat jen v tom případě, že její provinění na rozvodu manželství bylo zjištěno výrokem soudním, jakož i že zákon nechtěl ponechat úřadům rozhodujícím o nároku na vdovský plat, aby v těch případech, kde soudního rozsudku o vině na rozvodu manželství není, samy zjišťovaly, zda rozvod manželství obecního úředníka se stal z viny manželčiny, tedy zejména ve všech případech, kde šlo o rozvod dobrovolný. Správnosti tohoto stanoviska nasvědčuje také úvaha, že by rozhodnutí o nároku na vdovský plat a tím i jeho vyplácení vdově se mnohdy velmi zdrželo, kdyby úřad o nároku tom rozhodující musil nejprve konati o skutečnostech eventuelně spadajících již do dosti vzdálené minulosti, jež vedly k rozvodu manželství úředníkovy, šetření výslechy svědků a pod., což by jistě odporovalo intenci zákona, aby vdově dostalo se platu vdovského bez průtahů.

K námitce stížnosti, že by při tomto výkladu zákona se stranám umožnilo, aby na škodu obce se vyhnuly soudnímu zjištění viny manželčiny na rozvodu a tak zabránily ztrátě nároku rozvedené manželky na vdovský plat, jest poznamenati, že zákon o obecních úřednících dává vdově po obecním úředníkovi vůči obci právní nárok na vdovský plat bez rozdílu, zda manžel její za svého života vůči ní plnil alimentární povinnost nebo ne. Nemůže proto míti vliv na trvání nároku na vdovský plat pouhá okolnost, že manželka se při dobrovolném rozvodu manželství vzdala vůči svému manželovi alimentárního nároku podle § 91 o. z. o.

Je-li však podle § 27 zák. o obec. úřednících předpokladem zániku nároku na vdovský plat soudní zjištění, že zavinění rozvodu manželství úředníkovy stihá manželku, pak nelze naléztí stížností vytýkanou vadu řízení v tom, že zemský úřad nekonal sám šetření o vině Augusty H. na rozvodu

manželství, neboť podle nahoře vyloženého právního stavu nebylo konání šetření toho pro rozhodnutí o nároku jmenované vdovy na vdovský plat z hlediska cit. předpisu § 27 zapotřebí.

Konečně vytýká stížnost, že žal. úřad se nezabýval skutečností, že se Augusta H. již tím platně vzdala veškerých alimentací proti svému manželu, že se při dobrovolném rozvodu spokojila s odbytným 4.000 Kč jednou pro vždy v náhradu za veškeré z manželství vzcházející majetkoprávní nároky a že tím je vyřízen i její nárok na vdovský plat.

Žal. úřad odkázal ve svém rozhodnutí též na důvody rozhodnutí osk; tato pak v důvodech svého rozhodnutí výslovně uvádí, že okolnost, že Augusta H. nežila po delší čas ve společné domácnosti se svým manželem a že obdržela od něho odbytné, je pro nárok na vdovský plat nerozhodnou. Nelze proto uznati důvodnou výtku stížnosti, že žal. úřad po této stránce věc neposoudil. Pokud pak jde o meritum řečené námitky, bylo již nahoře řečeno, že nárok na vdovský plat podle § 27 zák. o obec. úřednících není závislým na tom, zda vdova za trvání manželství požívala alimentace od svého manžela nebo ne. K tvrzení stížnosti, že se Augusta H. nároku na vdovský plat vzdala, jest uvést, že i kdyby se mohlo připustiti, že vdova po obecním úředníku by se mohla platně vzdáti nároku na vdovský plat, kteroužto otázku však nss nemusil za dané situace řešiti, nebylo by v daném případě lze mluvit o takovém vzdání se nároku na vdovský plat s právním účinkem vůči stěžující si obci již proto, poněvadž přijetím odbytného od manžela mohly snad zaniknouti nároky Augusty H. plynoucí jí z manželského svazku vůči manželu, nemohl však tím býti dotčen budoucí nárok jmenované vůči stěžující si obci na vdovský plat. Tento nárok je sice odvozen ze služebního poměru manželova, ale nesměřuje proti manželovi, nýbrž přímo proti obci samé. Že by pak byla Augusta H. vůči stěžující si obci samé prohlásila, že se vzdává nároku na vdovský plat, stížnost netvrdí.

Č. 10.248.

Školství (Slovensko): I. Z ustanovení § 15 zák. čl. XXXVIII: 1868 o sobě neplyne právo min. škol., odněti náboženské společnosti právo k vydržování církevní školy z důvodu, že přes trojí vládní napomenutí vytýkané vady školy nebyly odstraněny. — II. Lze právo takové vyvozovati z ustanovení § 11 téhož zák. čl.? — III. V uvedených směrech rozhoduje toliko faktický stav školy bez ohledu na to, zda vydržovatelka školy vytýkané závady odstraniti chtěla nebo mohla.

(Nález ze dne 4. ledna 1933 č. 18.452/32.)

Prejudikatura: Boh. A 8799/30, 9307/31, 9614/32.

Věc: Dr. Pavel J. v T. proti referátu ministerstva školství a národní osvěty v Bratislavě o právo k udržování veřejné církevní školy.

Výrok: Stížnost se zamítá pro bezdůvodnost.

Důvody: Po trojím bezvýsledném vládním napomenutí, uděleném ve smyslu § 15 uh. zák. čl. XXXVIII:1868 řím.-kat. biskupskému úřadu v Trnavě, jako církevní vrchnosti řím.-kat. školské stolice ve F., udržova-